

SZEMLE

**KÖNCZEI GYÖRGY ÉS HERNÁDI ILONA (SZERK.):
AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGTŐL A TAIGETOSZIG?
FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNYI EREDMÉNYEK A „MÁSİK
OLDAL” MEGÉRTÉSÉHEZ. L'HARMATTAN, BUDAPEST, 2016.**

Földes Petra: Egy pozitív ontológia felé

Tizenöt év előtti önmagával folytat párbeszédet frissen megjelent tanulmánykötetével *Könczei György* és kutatócsoportja. A fiatal és folyamatos változásban lévő fogyatékoságtudományban ez a 15 év nagyon nagy idő... *Kálmán Zsófia* és *Könczei György* 2002-ben *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig*¹ címmel adta közre átfogó, kontextusteremtő, a fogyatékoságtudomány iránt érdeklődő hazai olvasók számára bevezető művét. A sérült embert és személyes környezetét, társadalmi kapcsolatait, viszonyait látjuk a könyvben széles panorámában: a kultúrtörténeti, antropológiai alapok és a szociálpszichológiai keretek éppúgy nélkülözhetetlenek a fogyatékkal élő ember *valóságának* megértéséhez, mint a jogszabályi vagy a társadalmopolitikai környezet; s hogyha a fogyatékkal élő ember életét látni, érteni, támogatni szeretnénk, érdemes mindezt szemügyre venni a leghétköznapibb perspektívából: a családi élet, a nemi szerepek, a szülővé válás nézőpontjából. *Kálmán* és *Könczei* (2002-ben) nemcsak a címadásban optimista: miközben plasztikus példák tömegével igazolják a hazai társadalom sokszor érzéketlen, kirekesztő működését:

Európa egyik legmodernebb középiskolájába Budapesten nemcsak sérült diákokot nem tudnak felvenni a lépcsőkkel összekötött, eltolt szintek és a zezugos, kanyargós, szintén lépcsőkkel szaggatott folyosók miatt, de természetesen mozgássérült, asztmás, szívbeteg vagy látássérült pedagógus sem lenne képes ott dolgozni. Arra a kérdésre, hogy vajon miért építették ilyenre az iskolát, a válasz az volt, hogy úgysem jár oda mozgássérült gyermek. (303. o.)

Hisznek abban, hogy az elméleti felkészüléssel, a megfelelő nemzetközi tapasztalatok feldolgozásával, a jogszabályi keretek kialakításával az első lépéseket megtették, s a fejlődés egy jobb világ felé vezet.

A teljes esélyegyenlőségig még mindenképpen hosszú az út. Szerencsére a feladatok és a tennivalók világosak: a továbbiakban nem panaszkodni kell, elég, ha mindenki teszi a dolgát, a munkát helyette más úgysem végzi el. (309. o.)

¹ Kálmán Zsófia és Könczei György (2002): *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig*. Osiris, Budapest.

Könczei György vezetésével most népes fogyatékoságtudományi kutatócsoport² szövetkezett arra, hogy egy OTKA kutatás keretében felülvizsgálják a korábbi mű címében megjelent tézist, vagyis azt az állítást, hogy „a fogyatékoságtudomány fejlődése *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig* vezet.” (11) Vizsgálódásaik tükrében úgy látják, hogy „nem létezik lineáris ’fejlődés’, amely egy egyre pozitívabb végkifejlet felé vinne. (...) Az érintettek életét meghatározó történeti mozgás sokféle, szerteágazó, amely a befogadás és a kirekesztés folytonosan változó mintázatait tárják elénk.” (31) Ebből következőleg az esélyegyenlőségi törekvésekben nem lehet egy megnyugtató, el-érendő végpontot kijelölni; a cél a változások, a mozgások, a különböző tényezők kölcsönhatásainak minél mélyebb értése és az ezekre reflektáló, folyamatosan újragondolt *cselekvés* lehet. Ezért tehát a kutatás részeredményeit bemutató kötet provokatív – a fejlődés korábban tételezett irányának megkérdőjelezésével cselekvésre hívó – címváltozata: *Az esélyegyenlőségtől a Taigetoszig?*

Hogy az összefüggések szélesebb, társadalmi kontextusát és a nézőpontok, értelmezések egymásra gyakorolt hatását jól értsük, a fogyatékoságtudomány négy magyarázó modellel dolgozik: A *morális* modell a fogyatékoság keletkezését a bűn folyamának tekinti, így a fogyatékoságot büntetésnek tartja, s a fogyatékkal élő embert nem tekinti a társadalom részének. A *medikális* modell a sérült ember biológiai adottságainak eltéréseivel azonosítja

a fogyatékoságot, a támogatást pedig az elromlott szervezet funkcióinak kompenzálásával (szemüveg, kerekesszék, protézis stb.) képzelet el. A harmadik, s a kötet nézőpontját is jórészt meghatározó modell a *szociális* megközelítés; eszerint a károsodott embereket a társadalom teszi fogyatékosá azzal, hogy számukra nem biztosítja az akadálymentes részvételt a társadalmi ter-ekben (az akadálymentesség fogalmát itt természetesen a legszélesebb értelemben használva, valamennyi társadalmi dimenziót, így például a kommunikációt, a társas viselkedést vagy a jogszabályi környezetet is beleértve). Ez utóbbi

a befogadás és a kirekesztés folytonosan változó mintázatait tárják elénk

ponton össze is ér a szociális modell a negyedik, az *emberi jogi* megközelítéssel. Eszerint a fogyatékkal élő embereknek is elidegeníthetetlen és elsődle-

ges sajátosságuk, hogy *személyek*, akiket pontosan ugyanolyan jogok illetnek meg, mint a társadalom bármely tagját. S hogy ez a fogyatékkal élők esetében mennyire nem evidens, arra a kötet számos példával szolgál: ilyen például, hogy a többiekkel ellentétben, a tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekekre nem vonatkozik a befogadó családban való elhelyezés törvényi kötelezettsége, vagy hogy az intellektuális fogyatékosággal élő felnőttek esetében milyen súlyos akadályokkal kell nemcsak a gyermekvállalás, de sokszor már a szexuális kapcsolat létesítése során is megküzdeni. A kutatók az ilyen és hasonló helyzetek értelmezésénél a megélt valóság minél alaposabb feltárására, a szükségletek és motívációk azonosítására törekcsenek, hogy

² A kötetben 12 szakember munkáját olvashatjuk. Többségük 5 éve együtt dolgozik a Fogyatékoságtudományi Doktori Műhelyben; a doktori kutatások eredményeit jelen kutatásban igyekeznek integrálni. A kutatásról további információkat közöltek a kutatócsoport tagjai a kötetbemutató konferencián (2017. február 7., ELTE BGGYK). A konferencia előadásai youtube-on megtekinthetők. Könczei György nyitó előadása itt található: <https://www.youtube.com/watch?v=KQCGdGYnXXA>. További dokumentumok és a kutatócsoport tagjait foglalkoztató gondolatok ismerhetők meg a kutatócsoport Facebook-oldalán: <https://www.facebook.com/groups/506749639490524/>.

végző soron képesek legyenek a megfelelő támogatás irányainak kijelölésére (vagy egy ahhoz közelebb vivő, következő kutatási kérdés megfogalmazására).

A kutatás a fogyatékoság szociális modelljét középpontba állítva, arra szeretne választ adni, hogyan *konstruálódik* a társadalmi diskurzusban a fogyatékoság; hogyan jönnek létre és miből állnak azok a rejtett (hatalmi) mechanizmusok és struktúrák, amik a fogyatékkal élő emberek társadalmi hátrányait okozzák. A kritikai társadalomtudományok szemléletének megfelelően, kiemelt hangsúlyt helyez az érintettek saját hangjának a megszólaltatására (a kötet nem nélkülözi a bevilágító erejű interjúrészleteket). Gondolkodási módszereiben, a kérdezés és a dekonstrukció technikáiban a feminista megközelítést alkalmazza, felismerve a két terület nézőpontjának rokonságát, vagyis „az uralkodó rendet az egyéni tapasztalatok figyelembe vételével az alárendelt személyek perspektívájából tárgyalja” (60). A két nézőpont össze is ér abban a – kötetben többször is megjelenő – megállapításban, hogy a fogyatékkal élő nők – s ezen belül is az intellektuális fogyatékkal élők – helyzete a többi, fogyatékkal élő ember helyzetéhez képest is különösen kritikusnak mutatkozik.

A módszerek megválasztásában vékony jégen járnak a kutatók: egy fiatal, s a kritikai társadalomtudományok narratív megközelítését magéénak valló tudomány – a fogyatékoságtudomány – hazai alapjait igyekeznek lerakni egy olyan tudományos térben, ahol mindez csak a pozitivistá tudományfelfogással való folyamatos és heves vita közepette lehetséges:

---

kiemelt hangsúlyt helyez az érintettek saját hangjának a megszólaltatására

---

Nem látjuk valószínűnek, hogy létezik valahol egy tőlünk független objektív valóság, aminek a megismerésére, leírására objektív, megbízható, univerzális tudást hozhatunk létre. Nem fogadjuk el tehát, hogy a tudomány tudományos elméletekre redukálható, továbbá, hogy a tudás érdekektől és előítéletektől független. [...] A feminista – és hozzáfűzhetjük: a fogyatékoságtudományi – objektivitás tehát nem más, mint szituációba ágyazott tudás. Olyan kritikai tudás, amely lehetővé teszi a felelősségvállalást az álláspontunkért. (18)

Épp ezért alkalmaznak kutatásukban a valóság hiteles megtapasztalását támogató módszereket: ilyen a vizsgált területen érintett tapasztalati szakértők bevonása a kutatási folyamatba – az úgynevezett participatív kutatás³ –, a folyamatot végigkísérő, a fogalmak és a módszerek tisztázására hivatott műhelymunka, illetve a kutatási folyamatok páros vezetése (a kötet kilenc fejezete közül hét – vagyis a jogi témájú fejezetek kivételével az összes – többes szerzőséggel készült).

A kilenc fejezet, miközben különálló egységenként is érvényes tudást közvetítenek, egy összefüggő életív leírásaként, elemzéseként is felfogható, melynek csomópontjait a nőiség, az anyaság és a fogyatékoság társadalmi konstrukciója; a sérülten született gyermek esélyei; valamint a fogyatékosággal élők felnőtté, illetve szülővé válásának folyamata, kontextusát pedig a fogyatékoságtudományi, történeti és jogi beágyazottság adja (15-17). Bár a kötet egész felépítése arra enged következtetni, hogy a szerzők maguk is összefüggő

³ A tapasztalati szakértő részvételének élményeit jeleníti meg Antal Zsuzsanna írása lapszámunk 79. oldalán.

gondolati tartalomként tekintenek a kilenc szövegre, mégsem számozott fejezetekként, hanem önálló tanulmányokként közlik az írásokat. Ezzel együtt, a tartalom és az elrendezés sugallatának engedve, a továbbiakban egy összefüggő koncepció fejezeteiként mutatom be az írásokat.

A kontextust megteremtő első fejezetben⁴ a fogyatékoságtudomány elméleti és módszertani meghatározása mellett a szerzők visszatérnek⁵ a fogyatékoságról való beszéddel kapcsolatos dilemmák, viták *Kálmán és Könczei* korábbi művében is hangsúlyos tárgyalásához.⁶ S teszik ezt épp azért, hogy az aktuális terminológiai vita bemutatásával meghaladhassák az elnevezésekhez fűződő, valójában az *elnevező* (a policy maker, a kutató) hatalmát tükröző, az érintettek hangját elfedő és ezzel a lényegyet eltakaró küzdelmet, s így a *hatalom* helyett a *figyelemről* beszélhessenek (19).

Az érintett embereket kérdezzük, hogy milyen legyen a megnevezés és mit jelentsen. [...] Nem bagatellizálni akarunk, se nem misztifikálni – nem erőszakosan elkülöníteni, sem összezárni. Nem kívülről identitást adni, sem belső identitást elvenni. [...] Különböző vélemények megszólaltatása mellett ebben a kötetben – a sokszínűség elvét követve – több megnevezést használunk. Ezzel mutatjuk és vállaljuk azt, hogy úton vagyunk még, de tartjuk az irányt. Nem állítjuk, hogy találtunk „megoldást”. Azt állítjuk, hogy keresünk, folyamatosan keresünk. (20)

Szintén rímel *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig* című kötet felépítésére a történeti keretet megrajzoló második fejezet. Illeszkedve a feldolgozás fő aspektusaként kiemelt feminista – vagyis a hatalom és az alávetett csoport viszonyát tematizáló – nézőponthoz, a szöveg az *Adalékok a fogyatékoságelutasítás történetéhez*⁷ címet kapta. A fejezet számos történeti eset felmutatásával nyújt antropológiai, szociálpszichológiai adalékokat, hogy megértsük: *valóban* a társadalom konstruálja a sérült ember számára az általa betöltött szerepet.⁸ A fejezet fontos és izgalmas záróakkordja a történeti közelmúlt, a szocialista éra fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjébe – a közelmúltból magunkkal hozott társadalmi örökség, mentalitás, személyes és intézményi szokások világába – enged betekintést.

A „másság” egyszerűen elfogadhatatlan, így negligálandó tényezőnek bizonyult, és minden szempontból összeegyeztethetetlen volt a Szocialista Ember klasszikus képével. [...] Bár a szocialista emberképbe nem volt beilleszthető a fogyatékoság, a rendszer azonban mégsem hunyhott szemet létezését illetően. [...] Így elengedhetetlenné vált egy újabb, sajátos megközelítés: a speciális szerep. Az aktív, termelésre kész és termelésre képes fogyatékosággal élő ember az erő, a nehézségekkel is megküzdő valódi, tökéletes szocialista személyiség szimbólumává vált. Az e tömegeket érintő kényszergondoskodás

⁴ A fejezet szerzői: Hernádi Ilona, Könczei György, Sándor Anikó és Kunt Zsuzsanna.

⁵ Hasonló módon, *A szóhasználatról: Minek nevezzelek* című fejezettel indul *A Taigetosztól az esélyegyenlőségig* című kötet.

⁶ Bemutatják a *people first* vagy *person first* szemlélet *people/persons with disabilities* és a *disabled person* kifejezés üzenete közötti különbséget, az ezzel kapcsolatos vita érvrendszerét.

⁷ A fejezet Könczei György, Hoffmann Rita és Flamich Mária munkája.

⁸ Olvashatunk többek között a törpenövésű emberek (mai szóhasználatlaltal kis emberek) szerepeiről, a bűnös nő toposzáról, és két híres „szörny” történetéről.

hívhatta életre pl. a *védett szakmákat* [...] egyértelműen pozicionálták őket az adott társadalmi rendszer szociális palettáján. [...] Néhányan közülük mégis kiléphettek és ki is léptek a védett, burkolt, esetleg megbélyegző közegből, és egyetemen folytattak tanulmányokat. Ez a lépés magasabb pozíciót jelentett a ranglétrán, így újabb lehetőség mutatkozott az esetlegesen megvalósuló befogadás felé: a *példakép szerep.* (49-50)

A szocializmus korszakából származó tapasztalatok, a kötet módszertanának megfelelően, a személyes narratíva különösen hiteles hangján szólnak meg.

Mit akarnak még a nők?!

– teszi fel a kérdést a kötet harmadik tanulmánya.⁹ A feminista diskurzus rövid áttekintése igazolja, hogy a fogyatékoságtudomány jól adaptálható szemléleti, módszertani alapokat nyerhet a feminizmustól, hogy azután ebben a szemléletben (a hatalmat birtokló többség konstruálja az elnyomott kisebbséget) ismerjük meg a fogyatékoságtudomány, és így a kötet néhány központi problémáját: ilyen a *normalitás* uralma vagy a lefordíthatatlan *ableism* (a téma magyar nyelvű szakirodalmában „épségizmus”, néhol „épségterror”) jelensége.

Az épségről, normalitásról, normalizálásról szóló diskurzust a binaritás (normális/abnormális) uralja, amely rendszerben a fogyatékoság nem kívánatos, értékvesztett, megjelölt, stigmatizált, abnormális állapotként értelmeződik, s

amely így a fogyatékoságot szinte sohasem látta az emberi létezés legitím és értékes módjaként. [...] ... a fogyatékoságot mindig az értéktelenített Más-ságként, a normálistól való eltérésként, abnormalitásként *problematizálja.* (65)

A norma uralma pedig a géndiagnosztika és a prenatális tesztek alkalmazása (és ezzel a fogyatékoság kockázatának minimalisra csökkentése) során is tetten érhető, mindez pedig új dilemmát, a feminista és a fogyatékoságtudományi diskurzus számára megoldandó ellentmondást vet fel. Hiszen, miközben lehetőséget teremt a nő számára a kontroll gyakorlására és így

autonómiája védelmére, a fogyatékkal élő emberek szempontjából kifejezetten veszélyes üzenetet hordoz: „nem veszik figyelembe, hogy a tesztek üzenete azt az elterjedt nézetet támasztja alá, hogy

a fogyatékosággal élők életét nem érdemes élni” (69). A szerzők a kötetbemutató konferencián 16, a Down-szindróma diagnózisával szembesült várandós nő hangján szólaltatták meg a test- és normalitásközpontú egészségügyi ellátásban megélt drámai történeteket.¹⁰

Erre a feszültségre (is) reflektálva, a következő fejezet – *Miért „teszik ki” a fogyatékosággal élő csecsemőket, gyermekeket – és miért fogadják örökbe őket?*¹¹ – számos fogyatékkal élő gyermeket örökbefogadó család példáján keresztül megmutatja többek között, hogy az élethez kapcsolódó érték távolról sem írható le a normalitás fogalmával.

⁹ A tanulmány Hernádi Ilona és Kunt Zsuzsanna munkája.

¹⁰ Hernádi Ilona és Kunt Zsuzsanna: *Megtartsam? Elvetessem? A döntés anatómiája – Nők narratívái a magzati diagnosztikai folyamatról.* Letöltés: <https://www.youtube.com/watch?v=XS-DbmEIRlk> (2017. 04. 17.)

¹¹ A tanulmány Sándor Anikó és Horváth Péter munkája.

Az örökbefogadás legfőbb motivációját maga a gyermek adja: a legtöbb örök-befogadó szülő [...] nevelőszülőként gondoskodott a gyerekekről, és a kialakult mély kötődés az, ami leginkább a végleges befogadás felé irányította őket. Ebben bizonyíthatóan nem játszik szerepet a gyermek támogatási szükségletének mértéke. [...] A bemutatott példákban a családok többsége elégedettségéről, erősödő családi összetartozásról számolt be [...]. A gyereket nem teherként értékelik, hanem olyan értéknek tartják, amely gazdagítja a családot.” (92)

Miközben a gyermekvállalás a felnőtté válás (egyik) kulcsmomentuma lehet, *Rögös úton sehová* tartanak az intellektuális fogyatékkal élő emberek a szülővé válás során.¹² Bár a fogyatékkal élő emberek alapvető jogai közé tartozik a családalapítás és a szülővé válás, mindezt – különösen az intellektuális fogyatékkal élők számára – jogi, pénzügyi, szolgáltatásbeli, fizikai és szemléletbeli akadályok egyaránt megnehezítik (110, 114).

A szolgáltatások nem az egyéni szükségletekhez igazodnak, hanem bürokratikus szabályozott intézményi gyakorlatok határozzák meg. A szolgáltatások jelentős része intézményekhez (gyakran nagy bontakozású intézményekhez) kötött, amely által az intellektuális fogyatékkal élő emberek arra kényszerülnek, hogy intézményekben éljenek. [...] A totális intézmények a teljes személyiséget birtokba veszik. A mindennapok tevékenységei bürokratikus, hierarchikusan szervezett rendbe illeszkednek, amely közeg a függő, passzív, felelősség nélküli szerepre szocializál. (112)

A különösen sérülékeny területen a szerzők életút-interjúk másodelemzésével és a nemzetközi szakirodalom feltárásával keresik a választ arra a kérdésre, hogy mi segíti és mi akadályozza az intellektuális fogyatékkal élő emberek szülővé válását, és éppen ezt a függő, passzív szerepet azonosítják a szülővé válás belső akadályaként, míg külső akadályként az intézmények és a szolgáltatások hiányosságai és a társadalmi előítéletek mellett a személyek hiányos kapcsolatrendszerét is megjelölik. Konklúziójukban mindezt megoldási javaslatot is adnak:

A szülőség minősége nemcsak egyéni képességektől függ, hanem társas tevékenység. [...] az intellektuális fogyatékkal élő emberek fogyatékból fakadó „képességihiánya” nem lehet indoka a szülővé válásuk korlátozásának. Ugyanis, ha az intellektuális fogyatékkal élő személy megkapja a megfelelő szintű támogatást kapcsolataiban és célzott szolgáltatásokban, akkor láthatóvá válik, hogy a „sikerese szülő” és az „elég jó szülő” az nem egy, és nem is két emberen, sőt nem is az intellektuális képességeken múlik. (124).

Épp ezért kutatásuk folytatásában az intellektuális fogyatékkal élő személy környezetében élő, ú.n. kulcsember részvételével, páros interjúk felvételére készülnek.

A felnőtt szerepvállalás másik aspektusát tárgyalja a *Kihívások és veszélyek a munkajogban* című tanulmány.¹³ Az intellektuális fogyatékkal élő emberek társadalmi szerepvállalását – munkavállalását – igyekszik támogatni az új Munka Törvénykönyvében megjelent rendelkezés:

¹² Katona Vanda, Heiszer Katalin és Szűcs Marianna: *Rögös úton sehová. Az intellektuális fogyatékkal élő emberek szülővé válása*

¹³ Szerzője Jakab Nóra.

„Munkaképességgel rendelkezhetnek [...] azon intellektuális és pszichoszociális

fogyatékossgal élő emberek, akik cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt állnak.” (135) A szabályozásban nem világos azonban, milyen felelősséget visel a munkahely a cselekvőképtelen

munkavállaló rehabilitációjával, képzésével kapcsolatban; hogyan támogatja a munkavégzésben és a munkavállalással kapcsolatos jognyilatkozatok megtételében (Uo.). Egy üres jogszabályi keret adott tehát, amit a cselekvőképtelen személyek valódi foglalkoztatási lehetősége megteremtése érdekében mindenképpen meg kell tölteni tartalommal. De a munkahelyi érdekérvényesítés nemcsak a megfelelő jogszabályi kereteken múlik:

A fokozott védelmi igény és a munkáltatók ezzel szembeni ellenállása azon a módon tűnik összeegyeztethetőnek, ha a fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatása esetén a munkahelyi szerveztségük, képviselőjük megoldott. Ehhez viszont fejlett kollektív magatartásra van szükség, összetartásra és elköteleződésre. Ebből a szempontból előnyben vannak azok az országok, ahol a kollektív tárgyalások nem áltárgyalások, hanem kultúrával rendelkeznek, és a munkafeltételek alakításában jelentős szerepük van. (150)

A munkajogival együtt a szociális jogi környezet¹⁴ is átalakulóban van: a fogyatékossgal szociális modelljének emberi jogi keretet adó nemzetközi ENSZ egyezményt¹⁵ Magyarország második államként,

2007-ben ratifikálta, és az Alaptörvény negyedik módosítása (2013) óta a CRPD-

ben szereplő fogyatékossgal-definíció alapján a fogyatékossgal élő emberek támogatása alkotmányban rögzített állammárnak minősül (160-162). A részletszabályokban azonban még mindig dominál a

törvényalkotó számára könnyebben megragadható medikális modell, ami a fogyatékossgal az egészségkárosodással kapcsolja össze.

A medikális modell szélesebb körben jelenik meg azoknál az ellátásoknál, ahol szűkösen rendelkezésre álló erőforrások elosztására kerül sor. A medikális modell természettudományi megalapozottsága ugyanis egyfajta objektív, jogállami forráselosztásra nyújt lehetőséget, ahol a hatóságok mérlegelési köre elvileg csökkenthető. (163)

A *Miért másodrendű polgárok?*²⁶ című összegző fejezet felmutatja az utat a negatív ontológiától egy lehetséges pozitív ontológia felé. Éppen azzal, hogy a kötet elveti a fogyatékossgalügy egydimenziós, a Taigetosztól az esélyegyenlőségig vezető fejlődésének narratíváját, talál rá a perspektivikus diskurzus lehetőségére. Kilép a *máság*, a *normalitás*, a *képes-ség* fogalmaival operáló negatív ontológia teréből, s dekonstruálva ezeket, a fogyatékossgal többé nem megoldandó problémaként tételezi.

¹⁴ Hoffman István: *A fogyatékossgal fogalmai és megközelítései a magyar szociális ellátások körében*

¹⁵ Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD

¹⁶ Hernádi Ilona és Könczei György: *Miért másodrendű polgárok? Fogyatékossgal és állampolgárság*

A fogyatékossgal élő ember a fogyatékossgátudomány középponti alakja, aki többletet, lét-többletet nyújt a társadalomnak. Miközben a fogyatékos-létezés megkérdőjelezhetetlen mínusz, de megkérdőjelezhetetlen plusz is. A fogyatékos ember gazdagítja a társadalmat. Jelenlétével, a létezéséből és a fogyatékossg megélt tapasztalatából eredő többlettel. Ráadásul képes alkotásra, képes gazdagítani a közösséget, a közeget, amelyben él. (175) ... magunknak valljuk a fogyatékossgátudományynak azon törekvését, hogy olyan új és kritikai látásmódot (valójában társadalmi ontológiát) hozzon létre, amely nem a sérülékenységre és a sebezhetőségre koncentráll, hanem sokkal

inkább a normalitás, az épség, az autonóm szubjektum bevett fogalmainak és eszméinek szétszedésére-lehántására, azaz dekonstruálására összpontosít. (202)

Mindezzel természetesen rengeteg még a teendő. A kutatás folytatódik, ám ahhoz, hogy az eredmények hassanak a társadalmi mentalitásra és megjelenjenek a legprózaibb hétköznapokban is, a tudományos szövegeken kívül a nagyközönség és a döntéshozók számára készített akadálymentes változatokra – ismeretterjesztő szövegekre, szakpolitikai irányelvekre – is szükség van. Ez azonban már nem a kutatócsoport felelőssége; *elég, ha mindenki teszi a dolgát*.¹⁷

¹⁷ Utalás *A Taigetostól az esélyegyenlőségig* kötetből korábban idézett szövegrészre.

Mezőtúr, egykori iskolaváros

Az én Telekim

